ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Тищенко Валерії Олексіївни на дисертаційну роботу Штанагея Дмитра Вікторовича «Формування індивідуальних стилів змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі, із врахуванням функціональної асиметрії», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Проблема формування індивідуальних стилів змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі, є є важливою не лише для самого спорту, а й для спортивної науки в цілому. Відомо, що у кожного спортсмена є свої індивідуальні особливості, які впливають на його результативність. Функціональна асиметрія, яка є однією з таких особливостей, може вплинути на техніку і стиль змагальної діяльності спортсменки у боксі. Оскільки кожен спортсмен унікальний, то ідеальний стиль змагальної діяльності в боксі для кожної боксерки може відрізнятися. Саме тому важливо проводити дослідження, які допоможуть визначити її індивідуальні особливості та розробити індивідуальну програму тренувань, що враховуватиме їх.

Відомо, що для досягнення успіху в боксі потрібні не лише фізична сила та витривалість, але й психологічна стійкість та зосередженість. Врахування функціональної асиметрії може також допомогти спортсменкам у більш ефективному використанні своїх можливостей та зниженні ризику травм.

Дослідження проблеми формування індивідуальних стилів змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі, з урахуванням функціональної асиметрії може допомогти тренерам та спортсменкам у вдосконаленні техніки, підвищенні рівня фізичної та психологічної підготовки, досягненні кращих результатів у змаганнях. Крім того, такі дослідження можуть сприяти розвитку боксу як спортивної дисципліни та вдосконаленню методик тренування в цій галузі.

Дослідження проводилося відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016–2020 рр. за темою 2.28 “Біомеханічні та психофізіологічні критерії техніко-тактичної підготовленості спортсменів

високої кваліфікації" (номер держреєстрації 0118U002068) та згідно Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021-2025 рр. за темою 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер держреєстрації 0121U108940).

Обґрунтованість і достовірність нових результатів, висновків і рекомендацій обумовлена: підкріпленням наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених в роботі результатами аналізу значної кількості наукових джерел за темою дослідження (299 найменувань, з яких 92 – англомовні); отриманням здобувачем результатів, які відповідають меті та завданням наукової роботи, високим рівнем їх обґрунтованості; чітким формулюванням об'єкту та предмету дослідження; використанням, відповідно до завдань наукового пошуку, комплексу адекватних, всебічних, взаємопов'язаних методів дослідження, а саме: теоретичні методи, соціологічні методи, інструментальні методи, визначення рівня спеціальної фізичної підготовленості, дослідження стану психофізіологічних функцій, дослідження спортивних якостей спортсменок, тестування вольових рис вдачі, визначення енерговитрат, методи математичної статистики; проведенням багаторічного дослідження.

Отже, наукові положення дисертаційної роботи Дмитра Вікторовича мають достатній рівень обґрунтованості результатів дослідження, які визначили безумовну наукову новизну, відповідну достовірність й об'єктивність висновків і рекомендацій та сформульовані автором самостійно.

Здобувачу належить ключова роль у визначенні наукової новизни, оскільки це залежить від його аналізу наявної літератури, попередніх досліджень та відкриттів, а також від його здатності до новаторського мислення та виявлення невідомих досі зв'язків між фактами і явищами.

Наукова новизна викладена у вигляді положень, що винесені на захист, з урахуванням досягнутого ними рівня новизни, створили теоретичну основу вирішеної в дисертаційному дослідженні проблеми, та полягає у тому, що

вперше: встановлено, що індивідуальні стилі змагальної діяльності у спортсменок, які спеціалізуються у боксі, детерміновані психофізіологічними властивостями. Зокрема, для конкретного стилю ведення бою притаманний відповідний профіль міжпівкульової організації мозкової діяльності; визначено біомеханічні особливості ударних рухів та відмінності в енерговитратах при переміщенні по рингу спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у боксі, з різними типами функціональної асиметрії в залежності від індивідуального стилю змагальної діяльності; встановлено зв'язок між показниками спортивної техніки, спортивно-важливими якостями та індивідуальним стилем змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі; встановлені відмінності у технічних характеристиках спортсменок з різними типами функціональної асиметрії, що сприяють формуванню індивідуальних стилів змагальної діяльності у боксі; розроблена модель спортсменки високої кваліфікації, яка спеціалізується у боксі, з урахуванням психофізіологічних властивостей та індивідуальних стилів змагальної діяльності. Також доповнено та розширено: відомості щодо особливостей техніко-тактичної підготовленості спортсменок високої кваліфікації у боксі з різними типами функціональної асиметрії; концепцію індивідуалізації підготовки спортсменок з необхідністю акценту на розвитку провідних якостей; уявлення щодо інформативних складових індивідуальних стилів змагальної діяльності спортсменок у боксі із різними типами функціональної асиметрії. Крім того, набули подальшого розвитку дані про облік психофізіологічних властивостей спортсменів для підвищення ефективності спортивної діяльності.

Основні положення дисертаційного дослідження викладено у 9 наукових працях, з яких 2 – опубліковані у фахових виданнях України; 2 статті – у періодичних виданнях, що проіндексовані у наукометричної базі даних Scopus; 5 праць – апробаційного характеру. У спільних публікаціях Дмитру Вікторовичу належать вибір проблематики теми дослідження, її

актуальність та обґрунтування, організація та виконання експериментально-практичної частини роботи, аналіз даних і часткове формулювання висновків.

Апробація результатів дисертації здійснювалася на конференціях різного рівня: І Всеукраїнська електронна науково-практична конференція (Київ, 17 травня 2018 року), XII Міжнародна конференція молодих вчених (Київ, 17 травня 2019 року), XIII Міжнародна конференція молодих вчених (Київ, 16 травня 2020 року), ІІІ Всеукраїнська наукова електрона конференція (Київ, 23 жовтня 2020), XVI Міжнародна науково-методична конференція (Київ, 17-18 червня 2021).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес рівня «магістр» кафедри спортивних єдиноборств та силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, в практику тренувального процесу КДЮСШ «Школа Спорту», КДЮСШ «Ніка» та ДЮСШ «Олімпієць».

Дисертаційне дослідження Штанагея Дмитра Вікторовича «Формування індивідуальних стилів змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі, із врахуванням функціональної асиметрії» має послідовну логічну структуру, що відповідає вимогам, та складається з анотацій (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача за темою дослідження, переліку умовних скорочень, вступу, 5 розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок, список посилань – 299 найменування, з них 92 – латиницею. Робота містить 42 таблиці та 16 рисунків.

У вступі здобувачем обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методологію й методи досліджень; відзначено, що саме досліджували кожним методом; сформульована наукова новизна; практичне значення отриманих даних; особистий внесок автора у спільних наукових працях і наведені дані щодо їх апробації.

У першому розділі «Стан проблеми дослідження індивідуальних стилів боксерів як відображення їх типологічних властивостей» розкривається поняття «індивідуальний стиль діяльності», розглядаються різні точки зору та

підходи на проблему формування індивідуального стилю боксера. Зосереджена увага на вимогах до стійкості психоемоційної сфери боксера та рівні прояву рухових координацій. Вказано на дотриманні принципу індивідуалізації як одного з основних положень теорії фізичного виховання і теорії спортивного тренування. Також виявлені провідні чинники, які впливають на результативність змагальної діяльності боксерів. Здобувачем описані надійні методи педагогічного контролю в боксі. Піднята проблема підвищення рівня техніко-тактичної підготовленості боксерів. Автором подано особливості підготовки боксерів з урахуванням їх психофізіологічних властивостей та типу функціональної асиметрії, що допоможе боксеру впоратися зі стресом, зосередитися на меті і виконувати тактичні завдання. Засвідчено, що незважаючи на відмінність підходів у плані використовуваних методів, вони становлять інтерес і можуть допомогти в підготовці боксерів.

Зроблено припущення щодо різного арсеналу прийомів і дій, які найбільш часто використовуються спортсменами з різними профілями функціональних асиметрій у змагальних поєдинках.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» описано методи дослідження, обґрунтовано доцільність їх використання. Також представлено відомості про вибірку учасників дисертаційного дослідження (26 спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у боксі, (КМС, МС)) – членів збірних команд України та Києва у віці 18-24 років. Подано порядок проведення трьох етапів дисертаційного дослідження. Розкрито особливості експериментальних досліджень.

Третій розділ «Особливості психомоторних реакцій спортсменок, які спеціалізуються у боксі, із різними типами латералізації моторних і сенсорних функцій» містить результати першого етапу дослідження, на якому визначено типи функціональної міжкульної асиметрії, розглянуто частоту кожного виду латералізації за чотирма системами: руки, зір, ноги, слух. Здобувачем вивчено особливості швидкісних характеристик рухів рук спортсменок, які спеціалізуються у боксі, з різними типами функціональної асиметрії при

виконанні динамічної роботи, визначено особливості часу простої рухової реакції спортсменок на зоровий подразник. Також подано особливості складної зорово-моторної реакції спортсменок, які спеціалізуються у боксі. Власні спостереження та спеціальні дослідження показали, що найбільш прийнятними варіантами профілю міжпівкульної організації боксерок є домінуюча ліва рука та домінуюче праве око.

У четвертому розділі «Формування індивідуального стилю змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі, із різним рівнем техніко-тактичної майстерності» подано модельні характеристики змагальної діяльності найсильніших представниць американської та європейська шкіл, які спеціалізуються у боксі. Автором здійснено біомеханічний аналіз техніко-тактичних дій спортсменок із різними індивідуальними стилями змагальної діяльності. Порівняно окремі види навантажень у спортсменок, які спеціалізувалися у боксі, атакуючого та контратакуючого манер ведення бою. Просторово-часові характеристики рухової діяльності спортсменок із різними індивідуальними стилями змагальної діяльності вказали на наявність певних відмінностей біоелектричної активності.

Вважається за необхідне переважне використання методів показу, відчуття рухів, перегляду відеоматеріалів для атакуючих спортсменок, які спеціалізуються у боксі, та методів пояснення, інструкцій, словесних звітів – для контратакуючих спортсменок. Проаналізовані взаємозв'язки між показниками техніки і психофізіологічними властивостями. Доведено, що в атакуючих спортсменок, як результат прийняття рішення, реалізується діяльнісна ланка, проте в контратакуючих – ланка переробки інформації домінує над сприйняттям та прийняттям рішень.

Здобувачем представлені результати факторного аналізу структури зв'язків між показниками техніки, руховими якостями, психофізіологічними показниками у атакуючих і контратакуючих спортсменок, які спеціалізуються у боксі.

Виявлено існування достовірних зв'язків між провідними компонентами техніко-тактичної підготовленості та психофізіологічними властивостями при зіставленні ознак різних показників у спортсменок, які спеціалізуються у боксі, атакуючого і контратакуючого плану.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» зіставлені основні результати дослідження, що отримані здобувачем, з даними науково-методичної літератури за темою дослідження. На підставі цього виявлено отримано та висвітлено наукові положення трьох рівнів новизни: доповнені дані, набули подальшого розвитку та вперше.

Сформульовані здобувачем висновки у повній мірі відображають результати проведеного дослідження та засвідчують відповідність вирішення мети та поставлених завдань. Висновки є обгрунтованими та логічними, відзначаються деталізацією та наявністю відповідних науково-методичних та причинно-наслідкових зав'язків.

Рисунки та таблиці логічно доповнюють матеріал основних розділів, відповідають напрямку проведеного дослідження. Список використаних джерел містить достатню кількість вітчизняних та зарубіжних праць останніх років. Автором запропоновано рекомендації для тренерів та кваліфікованих спортсменів, які спеціалізуються у боксі, що вказує на практичне значення.

Робота також містить додатки, де відображені список публікацій здобувача за темою дисертації; відомості про апробацію дисертаційного дослідження; акти впровадження результатів.

Дисертаційна робота написана сучасною науковою українською літературною мовою, методично грамотно та стилістично витримана, з адекватним застосуванням термінів і понять, характеризується єдністю мети, завдань, змісту та висновків, що свідчить про особистий внесок здобувача в науку. Характер і стиль оформлення дисертації повністю відповідають загальним вимогам. Наукова праця Дмитра Штанагея містить результати власних досліджень, порушення академічної доброчесності відсутні. Наведені ідеї та розробки, що належать співавторам, мають посилання на джерела.

Дисертаційне дослідження виконано на належному науковому рівні, проте окремі положення мають дискусійний характер та потребують корекції чи уточнень.

1. У підрозділі 4.3 визначено, що в атакуючих спортсменок, які спеціалізуються у боксі, достовірно більший рівень синхронізації, але не вказані дані щодо контратакуючих.

2. Потребує витлумачення значення понять «художнього» та «розумового» типу вищої нервової діяльності, «загальних плеяд» показників.

3. Потребує пояснення, з фізіологічної точку зору, часові показники рішення тактичних завдань контратакуючих спортсменок, адже центр Брока, як кінетико-моторний вербальний аналізатор, у якому переробляється насамперед пропріоцептивна інформація.

4. В анотаціях (стор. 5, 11), у розділі 5 (стор. 180) вказано про розроблену модель боксера-жінки високої кваліфікації, яка складається із 12 компонентів, проте на стор. 157 і стор. 178 описується лише 11.

5. У тексті дисертації зустрічаються орфографічні, стилістичні та редакційні помилки.

Загалом, зазначені зауваження не зменшують теоретико-практичного значення отриманих результатів дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Зважаючи на актуальність теми дослідження, його наукову новизну та практичне значення, використання адекватних методів дослідження, обґрунтованості висновків вважаю, що дисертаційне дослідження Дмитра Вікторовича Штанагея «Формування індивідуальних стилів змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі, із врахуванням функціональної асиметрії» є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем особисто, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії" (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44), а її автор Дмитро Вікторович Штанагей заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:
професор, доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету,
Заслужений тренер України В.О. Тищенко

Підпис Тищенко В.О. засвідчую
проректор з наукової роботи
Запорізького національного університету,
доктор історичних наук, професор Г.М. Васильчук